

využity, což odkazuje na jejich nižší analytickou a politickou prioritu. V několika dalších případech z analýz vyplynulo, že je potřeba se blíže zaměřit na postupy při odpovídání na otázky a na kognitivní zátěž (týká se situací, kdy bylo zapotřebí získat určité informace, učinit odhad a/nebo sbírat poznatky a pak zaznamenat odpovědi) a v případě potřeby nad nimi v rámci příštích cyklů šetření TALIS znovu zauvažovat.

Tyto a jim podobné vstupní informace byly pečlivě zváženy v průběhu tvorby uspořádání šetření (např. v ohledu na plánování revize návrhů dotazníků pomocí metody focus group na úrovni států), zejména během tvorby dotazníků.

Oblasti, které je možné v příštích cyklech vylepšovat

Cílem šetření TALIS 2013 je porovnat charakteristiky učitelů, jejich přesvědčení a postoje, s tím spojené faktory na úrovni školy a dopady v poměrně vysokém počtu různých zemí. Při zajišťování srovnatelnosti ve výzkumu zahrnujícího více různých národností se nicméně setkáme s metodologickými úskalími, neboť je nutné se vyrovnat s otázkou ekvivalence a zkreslení. Na základě zkušeností s tím, jak dotazníky působily v různých kulturách v roce 2008, na což mělo také vliv časté využívání čtyřstupňové Likertovy škály možných odpovědí u sebehodnocení, by bylo rozumné se nad touto problematikou znovu zamyslet a zavést opatření a/nebo některé změny s úmyslem buď lépe zohlednit vliv systematických způsobů odpovídání, nebo alespoň zavést lepší měřítko pro tyto styly napříč i uvnitř zemí a odhadnout jejich vliv či působení.

Pro tento účel se nabízí několik opatření. Jak je zřejmé, důležité a přínosné by bylo jasněji a jednodušeji vymezit specifické pojmy a konstrukty, v případě potřeby spolu s jasnými instrukcemi udávajícími jejich rozsah působení. To umožní jejich lepší a významově přiléhavější překlady. Možnosti odpovědí, kde je ponechán velký prostor pro interpretaci (jak tomu je například u použití slov „několik“ nebo „málo“), nebo které se týkají příklonu či souhlasu, je dále možné přeformulovat, aby zahrnuly více pozorovatelných a jednoznačných výrazů pro označení míry (např. „týdně“ nebo „alespoň v polovině vyučovacích hodin“). Co se týče tendence k souhlasu (k automatickému přitakání), položky navržené pro zahrnutí do škály mohou být „vyrovnány“ tak, aby zahrnuly jak pozitivně, tak i negativně naformulovaná tvrzení a tvořily bipolární varianty odpovědí vztažené k určitému latentnímu konstrukt. Tím je možné snížit pravděpodobnost automatické tendence k souhlasnému odpovídání a také tento styl učinit lépe rozeznatelným. Jde-li o tendenci k volbě krajních možností odpovědí, je možné zvážit zahrnutí vysokého počtu variant vyjádření míry souhlasu (např. raději šest než čtyři). Nabídkou jiné a méně vyhraněné odpovědi je možné snížit tendenci k volbě krajních možností nebo naopak tendenci se jim vyhýbat. Ve hře jsou však i jiné praktické úvahy (např. žádoucí tvorba časových řad či otázka překladu jemných slovních nuancí ve variantách odpovědí), které mohou stát naopak proti těmto změnám.

Pro šetření TALIS 2013 je možné také čerpat inspiraci ze současné literatury a poznatků co se týče medailonků (tedy popisů reálných situací, osob, povahových vlastností a chování) a s jejich pomocí ukotvit sebehodnocení, nebo je využít v testu zaměřeném na vyhodnocování situací, ve kterém je respondentům nejprve předložen slovní popis, a následně jsou tázáni, jak by se zpravidla v dané situaci zachovali. Existuje množství dalších inovativních formátů položek, které jsou v současné době prověřovány a analyzovány v rámci šetření PISA (Buckly, 2009; OECD, 2010; OECD 2011). Ty lze rovněž využít ve snaze vypořádat se se styly odpovědí a sociální desirabilitou; je však třeba vzít na vědomí, že jejich výsledky a reálné možnosti buď ještě nejsou zřejmé a očekává se, že se vyskytnou nesnáze při jejich interpretaci, nebo čelí kritice pojmového aparátu. V tomto ohledu je důležité poznamenat, že u dotazníků šetření TALIS by časová zátěž respondentů měla být omezena na 45 minut. Při zavádění dalších položek, které by měřily nebo snižovaly zkreslení odpovědí a v důsledku